

АНТРОПОНІМИ-ЖІНОЧІ ІМЕНА В СКЛАДІ УКРАЇНСЬКИХ ПАРЕМІЙ: КВАНТИТАТИВНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

*Л. І. Лонська, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)
e-mail: L.Lonska@ukr.net
ORCID: 0000-0003-0996-3586*

Статтю присвячено лінгвостатистичному дослідженню антропонімів-жіночих імен у структурі українських паремій. Усього виявлено 42 оніми, сума абсолютних частот яких становить 139. З'ясовано, що найвищу частотність має ім'я Параска та його фонетико-лексико-словотвірні варіанти: Парася, Параня, Паша (38; 15,5 %). Друге місце за абсолютною частотою посідає онім Настя (Наця) – 12 (28 %), третє – Хима (11, що становить 26 %). Із 42 онімів, ужитих у прислів'ях, лише 4 мають абсолютну частоту, вищу за 10; 17 антропонімів мають абсолютну частоту 1 (2,3 %).

Абсолютна частота застарілих одиниць, які сьогодні вийшли з ужитку, – 68, що становить 48,9 %. Визначено й середню частоту досліджуваних онімів (3, 309). Виокремлено варіаційний ряд антропонімів, на основі якого визначено їхні ранги. Установлено, що найнижчий (9) ранг мають варіанти з абсолютною частотою 1, найвищу – з абсолютною частотою 16 (42 ранг). Характеристика антропонімів засвідчує, що більшість із них не індивідуалізує особу, а має узагальнене значення: указує на людину загалом, її риси, вдачу, поведінку, спосіб життя тощо. Більшість паремій побудована на фонетичних асоціаціях, де вибір імені зумовлений мікротекстом.

***Ключові слова:** антропонім, лінгвостатистика, вибірка, підвибірка, абсолютна частота, відносна частота, середня частота, відносна похибка, ранг, ранжирування, варіанта, індекс концентрації, індекс винятковості.*

Актуальність. Значне місце в паремійному складі мови посідають антропоніми-жіночі імена. Цей різновид антропонімів досліджено з погляду його якісних властивостей, проте його кількісні характеристики майже не з'ясовано, що й зумовлює актуальність досліджуваної проблеми, оскільки саме поєднання якісного та кількісного аналізу забезпечує ретельне вивчення мовних одиниць на більш високому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгвістиці якісний аналіз цих одиниць висвітлено достатньо: з'ясовано семантику, структуру, функції, дериваційний потенціал, відносну хронологію праслов'янської антропонімії через зіставлення власних імен давньогрецької мови й української (В. О. Горпинич) [1]; у діяхронному аспекті чоловічі імена як один із різновидів антропонімів проаналізовано в працях Р. Й. Керсти [4], Л. М. Худаша [14]; слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. проаналізувала М. О. Демчук [2]. Сьогодні активізовано дослідження антропонімів у художньому тексті, зокрема схарактеризовано функційні особливості таких одиниць на матеріалі творів І. С. Нечуя-Левицького (праці Г. А. Ярмоленко, Л. І. Лонської) [16; 10], поетів-неокласиків (О. Коваль) [5], В. Владка (Л. Кушлак) [8], В. Стуса (А. В. Лупол) [11]. Власне ім'я як засіб підвищення значущості співрозмовника є об'єктом дослідження І. Ю. Шкіцької, вона звертає увагу на прагматичну роль звертань-власних імен, на яку вказують психологи [15]. На думку Д. Карнегі, пересічну людину власне ім'я цікавить більше, ніж будь-які інші імена: воно є «найсолідшим і найважливішим для неї звуком, що вимовляється будь-якою мовою» [3, с. 107]. Динаміку жіночих особових імен м. Тернополя IX століття досліджила Н. О. Свистун [13].

Спроби лінгвостатистичних досліджень власних жіночих імен, зокрема за результатами соціологічного експерименту, зреалізувала Л. В. Корновенко, яка вказала на труднощі під час складання асоціативного портрета популярного імені, що зумовлене соціальними, психолінгвістичними чинниками та особистим досвідом інформантів, які брали участь в опитуванні [6; 7, с. 223]; Антропоніми-чоловічі імена в складі паремій у квантитативному аспекті дослідила авторка цієї статті, зокрема визначила частотність уживання цих одиниць (абсолютну, відносну, середню), відносну похибку трьох обстежених підвибірок, установила ранги досліджуваного мовного явища та з'ясувала семантику антропонімів у текстах паремій у їхньому взаємозв'язку з кількісними показниками [9].

Мета статті – зробити квантитативний аналіз антропонімів-жіночих імен у зв'язку з їхньою якісною характеристикою, зокрема, з'ясувати абсолютну, відносну та середню частоти досліджуваних імен, визначити ранги спостережених варіант, міру покриття тексту, використовуючи закон Ципфа; обчислити індекс винятковості та концентрації цих імен у пареміях.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалом дослідження стала збірка «Прислів'я та приказки: Людина, родинне життя, риси характеру» (упоряд. М. М. Пазяк. Київ : Наукова думка, 1990. 523 с.). Усього виявлено 42 антропоніми, сума абсолютних частот яких дорівнює 139.

Основним методом дослідження став квантитативний, суть якого полягає у встановленні залежності між якісними і кількісними характеристиками антропонімів-жіночих імен, у виявленні абсолютної, відносної та середньої частот досліджуваних одиниць, їхньому розподілі в тексті паремій, з'ясуванні індекса винятковості та концентрації, у використанні одного із законів статистичної лінгвістики – закону Ципфа, який дав змогу встановити залежність між частотою слова та його рангом.

Виклад основного матеріалу. Антропоніми на позначення жіночих імен є менш уживаними в українських прислів'ях, ніж антропоніми-чоловічі імена (див. джерело).

Досліджуваний матеріал засвідчив використання жіночих імен, що відображають українську мовну картину світу, національний менталітет нашого народу. Найбільшу абсолютну частоту має ім'я *Параска* (16, відносна частота – 38,4 %) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Абсолютні та відносні частоти антропонімів-жіночих імен

№ з/п	Антропонім-жіноче ім'я	Абсолютна частота	Відносна частота	№ з/п	Антропонім-жіноче ім'я	Абсолютна частота	Відносна частота
1.	Параска (Парася, Параня, Пашка)	16	38,4 %	22.	Дарія	2	4,7 %
2.	Настя (Наця)	12	28 %	23.	Тереза (Тереся)	2	4,7 %
3.	Хима (Химка, Хомка)	11	26 %	24.	Уляна	2	4,7 %
4.	Гапка	10	24 %	25.	Явдоха	2	4,7 %
5.	Марія (Маруся, Марушка, Маша, Маруся-дуся)	7	16,6 %	26.	Галя	1	2,3 %
6.	Катерина	7	16,6 %	27.	Горпина	1	2,3 %

7.	Ганна (Ганя)	6	14 %	28.	Домашка	1	2,3 %
8.	Марина (Маринка)	6	14 %	29.	Єва	1	2,3 %
9.	Феся (Хвеська)	5	11,9 %	30.	Зося	1	2,3 %
10.	Одарка (Одарочка)	4	9,5 %	31.	Кася	1	2,3 %
11.	Гандзя	4	9,5 %	32.	Кулина	1	2,3 %
12.	Федора	4	9,5 %	33.	Луця	1	2,3 %
13.	Варвара	3	7,1 %	34.	Маланка	1	2,3 %
14.	Олена	3	7,1 %	35.	Оришка	1	2,3 %
15.	Солоха	3	7,1 %	36.	Палажка	1	2,3 %
16.	Тетяна	3	7,1 %	37.	Секлета	1	2,3 %
17.	Векла (Фекла)	2	4,7 %	38.	Стеха	1	2,3 %
18.	Марта	2	1,6%	39.	Супрунада	1	2,3 %
19.	Леська	2	1,6%	40.	Улита	1	2,3 %
20.	Олеся	2	1,6%	41.	Христя	1	2,3 %
21.	Педора	2	1,6%	42.	Ядзя	1	2,3 %

Онім *Параска* (*Параскевія* – християнське, від грецького «очікування, переддень») та його фонетико-лексико-словотвірні варіанти *Парася*, *Пашка* в українській мовній картині світу репрезентує зовнішність людини, зокрема недоречність одягу, неохайність, напр.: *Ото мені Параска, що по пуп запаска* [12, с. 221]; *Знати Параску, що місила паску, бо всі ворота в тісті* [12, с. 221]. На опозиції красива жінка / некрасива побудоване прислів'я *Як гарна Параска, то гарна й запаска, коли ж вона, як мулиця, то не вабить і спідниця* [12, с. 221]. Красу жінки відображає паремія *Хто про що, а я про Параску* [12, с. 221].

Аналізоване ім'я уособлює такі риси (переважно негативні): безсердечність, нелагідність, напр.: *В нашої Параски ні серця, ні ласки* [12, с. 221], *Такої ласки можна дістати і в Параски* [12, с. 221], байдужість, напр.: *У нашої Параски ні гніву, ні ласки* [12, с. 221]. Позитивну оцінку, зокрема працьовитість, розум, репрезентує прислів'я *Наша Параня усе встає зрання* [12, с. 221]. У пареміях із цим іменем відображено й нещасливе життя, напр.: *Парася, Парася медку напилася* [12, с. 221] чи стан закоханості чоловіка, напр.: *Я до свої Параски скачу через перелазки* [12, с. 221].

Друге місце щодо частоти вживання посідає онім *Настя* та його лексичний варіант *Наця* (12, відносна частота – 28 %). Він конотує такі риси жінки: працьовитість (*Не беру тебе, Нацю, а твою працю* [12, с. 220]), тобто українці надавали перевагу працелюбності над зовнішністю; щасливе сімейне життя (*Настя зазнала щастя: ляже не клята, встане не м'ята* [12, с. 220]); родинні стосунки (*Яка Настя, таке з нею й щастя* [12, с. 220]). На опозиції щасливе / нещасливе життя побудовано прислів'я *Щастя, в кого жінка Настя, а в кого Горпина – то лиха година* [12, с. 220]. Не обов'язково *Настя* є символом щасливого сімейного життя, у пареміях вибір імені залежить від рими: *Настя – щастя, Горпина – лиха година*.

Абсолютну частоту 11, що становить 26 %, має в пареміях ім'я *Хима* та його словотвірний варіант *Хомка*, яке в українській мовній картині світу уособлює брехливість (*Довго Хима юлила, поки хлопця обдурила* [12, с. 223]), одержимість (*Їхала Хима до Єрусалима: візок скрегоче, Хима ся регоче* [12, с. 223]), байдужість (*Моїй Химці по половинці* [12 с. 223]), неуважність (*Не зівай, Химка, на те ярмарок* [12, с. 223]), лінощі (*У*

лінивої Хими свято щоднини [12, с. 223]), ревності (Шукає Хима Юхима, а Юхим біля неї [12, с. 223]); вона є поганою господинею (Химка й хазяйка, та лопати нема [12, с. 223]).

Онім *Гапка* є розмовним варіантом грецького імені *Агафія* «добра, хороша», він має абсолютну частоту 10, відносну 24 %, репрезентує зовнішність жінки (крива): *Мох і трава, ще і Гапка крива* [12, с. 218]; лінощі (*Заробила Гапка бісового батька* [12, с. 218]); вдачу (неповоротка, немає бажання працювати) (*Прийшли жнива – стала Гапка ледь жива, як прийшла Пречиста, стала Гапка плечиста, а як настала Покрова – стала Гапка здорова* [12, с. 218]). Остання паремія містить позалінгвальну інформацію, відому лише українцям, оскільки в етносвідомості українців свято Покрови пов'язане з традицією видавати дівчат заміж саме після Покрови, коли закінчено всі сільськогосподарські роботи. Це ім'я може мати відтінок насмішки: *Чи й Гапка люди?* [12, с. 218].

Абсолютну частоту 7, відносну 16, 6 % мають два оніми: *Марія* (давньоєврейське, «гірка, кохана, бажана, уперта») та її лексико-словотвірні варіанти: *Маруся, Марушка, Маша, Маруся-дуся* – і *Катерина (Катря)*. Перший онім відображає вдачу жінки, її запальний, норовливий характер (*Маріє, звідки вітер віє?* [12, с. 220]), зовнішність (*Маруся-дуся, мийся, чешися* [12, с. 220]). Узагальнений образ жінки, яка шанобливо ставиться до родинних стосунків, відображає паремія *Чому не Маруся, якби шанувалась* [12, с. 220]. На вік жінки вказує онім *Маша* (*Гуляй, дурій, Маша, доки воля ваша, а як заміж віддадуть, тої волі не дадуть* [12, с. 220]), ужитий як символ дівування на основі фонетичного римування (*Маша – ваша*).

Онім *Катерина* (грецьке, «чиста») уособлює красу дівчини (*Катря, Катря, Катерина – намальована картина* [12, с. 219]), її життєрадісність (*У нашої Катерини і весілля, і хрестини* [12, с. 219]), стосунки між хлопцями, зокрема бійка за дівчину (*За Катерину та й нам'яли чуприну* [12, с. 219]), стосунки між хлопцем і дівчиною (*Катерина Василю не давала киселю* [12, с. 219]), невдалі шлюбні стосунки (*Казала Катруся – я до мами вернуся* [12, с. 219]).

Абсолютну частоту 6 (14%) мають два оніми – *Ганна (Ганя)* (давньоєврейське ім'я, «благодать») та *Марина* (грецьке «морська»). Перший із них може конотувати зовнішність (як красива, так і негарна): *Враженна Ганна, то в'яне, то гарна* [12, с. 218], *Не кожна Ганна й гарна* [12, с. 218], неохайність (*Видно, що Ганна млинці пекла, бо й ворота в тісті* [12, с. 218]), шлюбні стосунки (*Рада б Ганна за пана, та пан не бере* [12, с. 218]), безнадію (*Казала Ганна, що надія марна* [12, с. 218]).

Онім *Марина (Маринка)* репрезентує красу (*Нема над рибу лину, м'ясо свинину, ягоду сливину, а дівку Марину* [12, с. 219]), запальний характер (*Нехай знають, що я за Марина!* [12, с. 219]), м'якість характеру (*Марина м'яка, як глина* [12, с. 219]), яка протиставлена твердому характеру Явдохи: *Марина м'яка, як глина, а Явдоха твердша трохи* [12, с. 219].

Онім *Феся* (абсолютна частота 5, відносна – 11, 9%) та його фонетико-словотвірні варіанти *Хвеська* та *Феська* в українській мовній картині світу асоціюється з балакучістю: *Язиката Феська і будинок рознесе* [12, с. 223].

З абсолютною частотою 4 (9,5 %) у пареміях трапилося три оніми: *Одарка, Гандзя й Федора*. Онім *Одарка* уособлює зовнішність (погана), стосунки між чоловіком і жінкою, любов до забезпеченого життя: *І в ярмарку ніхто не зиркне на Одарку* [12, с. 220]; *Гандзя* – недолугість, розумові обмеження, лінощі та брехливість: *Наша Гандзя письмо розуміє, а читати не вміє* [12, с. 218], *Федора* – лінощі, хоч у мові-джерелі має позитивну семантику (*Теодора* – грецьке, «дар Божий»): *Наша Федора до роботи хвора* [12, с. 222].

Чотири оніми: *Варвара, Олена, Солоха, Тетяна* – мають абсолютну частоту 3 (7, 1 %). Назва *Варвара* (грецьке, «чужоземна, жорстока») уособлює переважно позитивну семантику: асоціюється зі святом, гостинністю та допитливістю: *Цікавій Варварі носа відірвали* [12, с. 217]; *Олена* (давньогрецьке, «свята») конотує красу, зокрема має гарний одяг, аксесуари: *Купила Олена серезки зелені: як уділа у вуха – славна була дівуха* [12,

с. 220]; Солоха – узагальнений образ некрасивої та балакучої жінки: *Це тая Солоха, що кури полоха* [12, с. 222], *Торохтить Солоха, як діжка з горохом* [12, с. 222], Тетяна – збірний образ будь-якої жінки, дівчини: *Ти мені не Тетяна, я тобі не Савка* [12, с. 222].

Дев'ять онімів: *Марта, Леська, Олеся, Дарія, Педоря, Тереза, Уляна, Явдоха, Векла* (Фекла) – мають абсолютну частоту 2 (4,7 %). *Векла* є узагальненим образом жінки, яка довго перебуває в гостях: *Сиди, Векло, ще не смеркло* (12, с. 218), онім *Дарія* (*Дарія* – перське, та, що перемагає) є носієм негативної оцінки (погана, роззява): *У роззяви Дарії кожен день аварії* [12, с. 218], *Леська* римується з *Феська*, конотує таку рису, як балакучість. Ім'я *Олеся* є повним, що функціонує в офіційному стилі, якому в розмовному відповідає *Леся*, проте в дослідженому джерелі ці оніми подані окремими статтями, тому аналізуємо їх нарізно. *Олеся* – уособлення краси: *Знайшов би й десять, якби не Олеся* [12, с. 220]. Узагальнений образ нерозумної жінки відображає онім *Педоря*: *Велика Педоря, та дурна* [12, с. 221]. Запальний характер репрезентує онім *Марта* (арамійське, «господиня, наставниця»): *Марта дідька варта* [12, с. 219]. Прислів'я з онімом *Тереза* (*Тереса* – грецьке, «охорона») (*Кожна Тереса має свої інтереси* [12, с. 222]) та *Уляна* (*Сиди, Уляно, ще рано* [12, с. 222]) побудовані на фонетичному співзвуччі.

Найбільшу кількість (17) представляють оніми з абсолютною частотою 1, що становить 2,3 %. Більшість індивідуалізованих власних імен стають загальними. Їхня структура основана на фонетичній співзвучності слів, на римуванні чи явищі паронимазії: *Не буде Галя, буде другая* [12, с. 218], *Нашій Горпині гарно і в хустині* [12, с. 218], *У всякої Домашки свої замашки* [12, с. 218–219], *Пізнати Зою по волоссю* [12, с. 219].

Як показав досліджуваний матеріал, у пареміях ужито переважно застарілі традиційні християнські імена, які паралельно функціонують у класичній художній літературі або які збереглися в найменуваннях старих жінок в українському селі, цими іменами сьогодні не називають дітей: *Параска, Хима, Гапка, Фесья, Гандзя, Федора, Солоха, Векла, Педоря, Горпина, Домаха* (Домашка), *Палажка, Стеха, Явдоха, Секлета, Кулина* (від *Акулина* – ім'я латинського походження, означає «орлиця»), *Оришка, Улита, Луця, Маланка* (Меланія – грецьке, «чорна, похмура»). Варіаційний ряд цих онімів такий: 16, 11, 10, 5, 4, 4, 3, 2, 2, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1. Абсолютна частота таких одиниць – 68, що становить 48,9 %, тобто майже половина всіх жіночих імен сьогодні є застарілими. У пареміях засвідчено кілька запозичених імен: *Кася, Тереза, Єва* (єврейське, «життя»), *Зося, Ядзя, Марта*, абсолютна частота яких становить 7 (5 %), якими українці не йменують своїх дітей. Сьогодні «повернулися до життя» такі застарілі імена: *Настя* (12), *Марія* (7), *Катерина* (7), *Варвара* (3), *Марина* (6), *Ганна* (6), *Одарка* (*Дарина, Дарка, Дарія* (6) (у пареміях оніми *Одарка* й *Дарія* функціонують як різні імена); *Олена* (3), *Уляна* (2), *Христя* (Христина – грецьке, «присвячена Христу»), їхня абсолютна частота становить 53 (38,1 %), що підтверджує їхнє активне функціонування в наш час. У дослідженні виявлено один онім *Супрунада*, що репрезентує негативну семантику нерозумної жінки, це ім'я маловідоме українцям, етимологія його не з'ясована.

Для порівняння явищ і вивчення впливу на них окремих чинників, що характеризує зміни рівня відповідного явища, у квантитативній лінгвістиці використовують поняття індекса. У нашому дослідженні визначено індекс концентрації, що дорівнює відношенню слів з абсолютною частотою 10 і більше до загальної кількості слів: $4 : 42 = 0,085$ (антропонімів з абсолютною частотою 10 і більше – усього 4), та індекс винятковості, який устанавлює відношення слів з абсолютною частотою 1 до загальної кількості слів, у нашому дослідженні він дорівнює 0,404 (17 : 42). Обчисливши дані до тисячних, констатуємо, що поодиноких антропонімів у 4,76 раза більше, ніж тих, що трапляються часто.

Для знаходження центра, від якого можуть відхилятися абсолютні частоти, використовуємо поняття середньої частоти \bar{x} , яка дорівнює 3,309 (139 : 42), це відношення суми абсолютних частот до кількості мовних одиниць.

У квантитативній лінгвістиці виникають ситуації, коли отримані дані необхідно впорядкувати, розташувавши їх або за зменшенням або за збільшенням частот. Таке впорядкування називають ранжируванням, а місця, які займають в отриманій послідовності ті чи ті варіанти, називають рангами. Визначимо ранги досліджуваних одиниць, використавши робочу таблицю 2.

У процесі дослідження виявлено 42 антропоніми. Ми отримали такий варіаційний ряд (16, 12, 11, 10, 7, 7, 6, 6, 5, 4, 4, 4, 3, 3, 3, 3, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1). Кожній варіанті-антропоніму необхідно присвоїти відповідний ранг. Порядок ранжирування будемо подавати від меншого до більшого. Ранг 1 присвоюємо найменшому числу, яким є 1, однак варіант із таким значенням у нашому ряді 17. У такому разі середній ранг, який приписуємо кожному з відповідних чисел дорівнює $(1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14+15+16+17) : 17 = 171 : 18 = 9$, тому всім варіантам із числом 1 буде приписаний 9 ранг. Наступний ранг 18 (для варіанти з абсолютною частотою 2), оскільки 17 місце вже зайняте. Однак величин із такою частотою 9, тому необхідно визначити ранг для них: $(18 + 19 + 20 + \dots + 26) : 9 = 22$. Для варіант з абсолютною частотою 3 ранг дорівнюватиме $(27 + 28 + 29 + 30) : 4 = 28,5$ і т. ін. (номери рангів представлено в таблиці 2). Останній ранг повинен відповідати числу варіант (у нашому дослідженні 42), отже, ранжирування зроблено правильно. У статті використаємо закон Ципфа, який встановлює залежність частоти від його рангу. Суть цього закону полягає в тому, що, чим частотніше слово, тим вищий його ранг. У нашому дослідженні найвищий ранг 42, який приписано оніму *Параска*, абсолютна частота якого є найбільша (16).

Таблиця 2

Ранговий розподіл варіант

Абсолютна частота	Ранг	Абсолютна частота	Ранг	Абсолютна частота	Ранг	Абсолютна частота	Ранг
16	42	4	32	2	22	1	9
12	41	3	28,5	2	22	1	9
11	40	3	28,5	2	22	1	9
10	39	3	28,5	1	9	1	9
7	37,5	3	28,5	1	9	1	9
7	37,5	2	22	1	9	1	9
6	35,5	2	22	1	9	1	9
6	35,5	2	22	1	9	1	9
5	34	2	22	1	9	1	9
4	32	2	22	1	9		
4	32	2	22	1	9		

Ранжирування найчастіше використовують для знаходження коефіцієнта рангової кореляції, який означає обчислення статистичного зв'язку між лінгвістичними об'єктами й набуває значень від [-1; 1]. Статистичний зв'язок – це залежність, за якої кожному значенню однієї величини може відповідати кілька значень іншої залежної величини. Названі ознаки можуть виявитися в процесі дослідження незалежними, а можуть бути функційно залежними. Цей коефіцієнт доцільніше застосовувати для вивчення мовного явища стосовно тексту.

Висновки і перспективи. Отже, проведене лінгвостатистичне дослідження антропонімів дає підстави для такого висновку: проаналізований клас онімів в українських пареміях набуває узагальненого значення: у них відображено спосіб життя, риси характеру, поведінка людини, її зовнішність. Більшість одиниць побудовано на

фонетичній співзвучності слів, на римуванні чи явищі паронимії. Зі стилістичного боку, майже всі імена мають негативну конотацію, хоч в окремих контекстах можуть набувати позитивної оцінки. Дослідження абсолютних і відносних частот доводить, що найуживанішими є імена *Параска, Настя, Хима*. Обчислення коефіцієнта випадковості показує, що з 42 ужитих у прислів'ях імен 17 трапляються разово. Кількісно-якісний аналіз будь-якої лінгвістичної одиниці створює перспективи для подальшого дослідження об'єктивної й реальної мовної картини світу із застосуванням комп'ютерних технологій.

Список використаної літератури

1. Горпинич В. О. Українські і давньогрецькі діахронічні паралелі в антропонімії. *Мовознавство*. 2006. 2–3. С. 36–44.
2. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XIV ст. Київ : Наукова думка, 1988. 171 с.
3. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и влиять на людей. Москва : Высшая школа, 1990. 282 с.
4. Керста Р. Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини. З історії української лексикології. Київ, 1980. С. 200–213.
5. Коваль О. Функціональне навантаження антропонімів у поетичній мові неокласиків. *Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* : збірник наукових текстів. Умань : ВПЦ «Візаві», 2011. Вип. 1. С. 284–291.
6. Корновенко Л. В. Женские имена в русских и украинских пословицах: восприятие и оценка. *Славянская мифология* : сб научных статей. Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2015. С. 140–144.
7. Корновенко Л. В. Популярные имена студентов-русистов Черкасского национального университета: восприятие и оценка. *Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення*. Черкаси, 2010. С. 216–225.
8. Кушлак Л. Власні назви у фантастичному оповіданні Володимира Владка «Позичений час». *Філологічний вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* : збірник наукових текстів. Умань : ВПЦ «Візаві», 2011. Вип. . С. 291–295.
9. Лонська Л. І. Антропоніми в складі українських паремій: лінгвостатистичне дослідження. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць. Вип. 24–25. Черкаси, 2018. С. 69–77.
10. Лонська Л. І. Функціональна специфіка антропонімів у творах Івана Нечуя-Левицького. *Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення*. Черкаси, 2010. С. 110–123.
11. Лупол А. В. Онімний простір у поезії Василя Стуса : автореферат дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова». Одеса, 2011. 19 с.
12. Прислів'я та приказки: Людина, родинне життя, риси характеру / упоряд. М. М. Пазяк. Київ : Наукова думка, 1990. 523 с.
13. Свистун Н. О. Динаміка жіночих особових імен м. Тернополя IX століття. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Філологія (мовознавство) : зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер»», 2012. Вип. 16. С. 393–399.
14. Худаш Л. М. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 235 с.
15. Шкіцька І. Власне ім'я як засіб підвищення значимості співрозмовника. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. пр. Вип. 23. Донецьк : ДонДУ, 2011. С. 237–241.
16. Ярмоленко Г. А. Літературно-художні антропоніми повісті Івана Нечуя-Левицького «Старосвітські батюшки та матушки». *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць. Вип. 14–15. Черкаси, 2012. С. 155–159.

References

1. Gorpynych, V. O. (2006). Ukrainski i davnohretske diakhronichni paraleli v antroponimii [Ukrainian and ancient Greek diachronic parallels in anthroponymy]. In : *Movoznavstvo [Linguistic]*. Vyp. 2–3, 36–44 (in Ukr.).
2. Demchuk, M. O. (1988). Slovianski avtokhtonni osobovi vlasni imena v pobuti ukrainsiv XIV–XIV st. [Slavic autochthonous personal proper names in the life of Ukrainians of the XIV–XVI centuries]. Kyiv : Naukova dumka, 171 (in Ukr.).
3. Carnegie, D. (1990). Kak zavoeyvat' druzej i vliyat' na lyudej [How to win friends and influence people]. Moskva : Vysshaya shkola, 282 (in Russ.).
4. Kersta, R. Y. (1980). Antroponimy – osnova vyvchennia leksyky, shcho kharakteryzuie osobysti vlastyvyosti liudyny. Z istorii ukrainskoi leksykologhii [Anthroponyms – the basis of the study of vocabulary that characterizes the personal characteristics of man. From the history of Ukrainian lexicology]. Kyiv, 200–213 (in Ukr.).
5. Koval, O. (2011). Funktsionalne navantazhennia antroponimiv u poetychnii movi neoklasykiv [Functional load of anthroponyms in the poetic language of neoclassicists]. In : *Filolohichnyy visnyk Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny : zbirnyk naukovykh tekstiv* [Philological Bulletin of Uman State

Pedagogical University named after Pavel Tychyna: a collection of scientific texts]. Uman : VPC "Vizavi", Vyp. 1, 284–291 (in Ukr.).

6. Kornovenko, L. V. (2015). Zhenskies imena v russkikh i ukrainskikh paremiyah: vospriyatie i ochenka [Female names in Russian and Ukrainian paremias: perception and evaluation]. In : *Slavyanskaya mifologiya : sb. nauchnykh statei* [Slavic mythology]. Gomel': GSU im. F. Skoriny, 140–144 (in Russ.).

7. Kornovenko, L. V. (2010). Populyarnye imena studentov-rusistov Cherkasskogo nacional'nogo universiteta: vospriyatie i ochenka [Popular names of Russian students of Cherkasy National University: perception and evaluation]. In : *Ukrayinska filolohiya: teoretychni ta metodychni aspekty vyvchennya* [Ukrainian philology: theoretical and methodological aspects of study]. Cherkasy, 216–225 (in Russ.).

8. Kushlak, L. (2011). Vlasni nazvy u fantastychnomu opovidanni Volodymyra Vladka "Pozychenyi chas". [Proper names in the fantastic story by Volodymyr Vladko "Borrowed time"]. In : *Filolohichnyy visnyk Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny : zbirnyk naukovykh tekstiv* [Philological Bulletin of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna : a collection of scientific texts]. Uman : VPC "Vizavi". Vyp. 1, 291–295 (in Ukr.).

9. Lonska, L. I. (2018). Antroponimy v skladi ukrainskykh paremii: linhvostatystychnye doslidzhennia [Anthroponemes in the structure of Ukrainian proverbs: linguistic and statistic investigation]. In : *Movoznavchyy visnyk : zb. nauk. prats* [Linguistic Bulletin]. Cherkasy. Vyp. 24–25, 69–77 (in Ukr.).

10. Lonska, L. I. (2010). Funktsionalna spetsyfika antroponimiv u tvorakh Ivana Nechuia-Levytskoho [Functional specificity of anthroponyms in the works of Ivan Nechuy-Levytsky]. In : *Ukrayinska filolohiya: teoretychni ta metodychni aspekty vyvchennya* [Ukrainian philology: theoretical and methodological aspects of study]. Cherkasy, 110–123 (in Ukr.).

11. Lupol, A. V. (2011). Onimnyi prostir u poezii Vasylia Stusa [Onymny space in the poetry of Vasily Stus]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian language). Odesa, 19 (in Ukr.).

12. Pazyak M. M. (Ed.). Pryslivia ta prykazky: Liudyna, rodynne zhyttia, rysy kharakteru [Proverbs and sayings: Man, family life, character traits]. Kyiv : Naukova dumka, 523 (in Ukr.).

13. Svistun, N. O. (2012). Edidit et femina ex propria nomina Ternopil IX saeculum [Dynamics of female personal names of Ternopil of the IX century]. In : *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubynskoho* [Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynsky]. Serii : Filolohiia (movoznavstvo) : zb. nauk. prats. Vinnytsia : TOV «Firma "Planer"», Vyp. 16, 393–399 (in Ukr.).

14. Khudash, L. M. (1977). Z istorii ukrainskoi antroponimii [From the history of Ukrainian anthroponymy]. Kyiv : Naukova dumka, 235 (in Ukr.).

15. Shkitska, I. (2011). Vlasne imia yak zasib pidvyshchennia znachymosti spivrozmovnyka [Proper name as a means of increasing the importance of the interlocutor]. In : *Linhvistychni studiyyi : zb. nauk. pr.* [Linguistic studies : coll. science]. Vyp. 23. Donetsk : DonSU, 237–241 (in Ukr.).

16. Yarmolenko, G. A. (2012). Literaturno-khudozhni antroponimy povisti Ivana Nechuia-Levytskoho "Starosvitski batiushky ta matushky" [Literary and artistic anthroponyms of Ivan Nechuy-Levytsky's novel "Old World Fathers and Mothers"]. In : *Movoznavchyy visnyk : zb. nauk. prats* [Linguistic Bulletin: coll. science]. Vyp. 14–15. Cherkasy, 155–159 (in Ukr.).

L. I. LONS'KA. ANTHROPONEMES-WOMAN'S NAMES IN THE STRUCTURE OF UKRAINIAN PROVERBS: QUANTITATIVE INVESTIGATION

Summary. Introduction. Statistical methods based on computer use open new ways of language research, and reveal great possibilities for investigations of theoretical problems of linguistics as well as for solving practical tasks of text data processing. That's why quantitative research of any linguistic phenomenon is an urgent problem of modern linguistics.

Purpose. The aim of our work deals with the linguistic investigation of anthroponemes – woman's names in the structure of proverbs and sayings. It also aims at defining quantities, coefficients and ranks of the investigated phenomena.

Methods. The main method of investigation is quantitative one, which includes determining main concepts of linguistic statistics: absolute, relative and average frequency, relative error, randomness factor and concentration, ranks of the investigated variants.

Results. Linguistic statistic research of anthroponemes in the structure of the Ukrainian proverbs give the following results: the sum of absolute frequencies according is 139. The name "Paraska" and its phonetic and lexical variants (Parasya, Paranya, Pashka) have the highest frequency of usage (16; 38,3 %). The name "Nastya" is also used very often in the Ukrainian proverbs (its lexical variant Natsya). This name is second in usage according to absolute frequency – 12 (28 %). The name Khyma have the third in usage according to absolute frequency – 11 (26 %). Out of 42 proper names used in proverbs, 17 have absolute frequency 1 (2,3 %). We also determined the average frequency – 3,309. The

carried out ranking of the achieved frequencies proved that variants with absolute frequency 1 have the lowest rank (9); variants with absolute frequency 16 have the highest rank (42).

Originality. Scientific novelty of the work is determined by the fact that it is the first attempt of linguistic statistic investigation of anthroponemes on the material of the Ukrainian proverbs and sayings based on the main concepts of quantitative linguistics.

Conclusion. Linguistic statistic research of anthroponemes allows to make the following conclusion: the analysed class of the proper names is widely used in the Ukrainian proverbs. The majority of them don't individualize any particular person, but they have generalized meaning: they point at a person in general, at his features, his character, his behaviour and way of living. Almost all proverbs are formed according to phonetic associations, where the choice of the name is determined by the microcontext. From the stylistic point of view almost all names have negative connotations, though in some contexts they can acquire positive estimation. Investigation of absolute and relative frequencies proves that the most frequently used names are Paraska, Natsya, Khyma and their variants. The calculation of the randomness factor shows that out of 42 names used in proverbs 17 names appear sporadically and they define a generalized image of a person.

Key words: anthroponeme, linguistic statistics, selection, absolute frequency, relative frequency, average frequency, relative error, rank, ranking, variant, concentration index, exception index.

Надійшла до редакції 26.02.20

Прийнято до друку 30.03.20